

شماره جلسه: ۱۷۵ درس خارج فقه آیه الله نجفی رحمته الله علیه تاریخ: ۱۴۰۴/۰۴/۲۹ یکشنبه

مقرر: مصطفی اله دادی

موضوع عام: مسائل مستحدثه موضوع خاص: بورس و اوراق بهادار موضوع اخص: (۲۸)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نمونه‌هایی از نقض بین قانون و شرع

قبلاً گذشت که برخی معتقدند اگر کسی مرتکب خلاف قانون یک مملکت گردد، گناه کرده و شرعاً چنین کاری جایز نیست.

در نقد این دیدگاه باید گفت: موارد بسیاری وجود دارند که این نظر را نقض می‌کنند بلکه مواردی وجود دارد که قائلان به این دیدگاه در عمل بر خلاف آن رفتار کرده‌اند. برای نمونه اگر دولتی کشت یک محصول را ممنوع کند - مثل کشت خشخاش - که شرعاً اشکالی ندارد، حال اگر شرکتی این کار را انجام بدهد نمی‌توان گفت که مرتکب گناه شده چون دلیلی بر آن نیست.

نمونه دیگر در مورد ازدواج یا طلاق است که اگر قانوناً منع داشته باشد ولی شرعاً هیچ منعی در آن وجود نداشته باشد، نمی‌توان گفت که اگر کسی مرتکب آن شود گناه کرده است یا نکاح و طلاقش باطل است. لذا اگر زنی منع شرعی برای ازدواج ندارد ولی این منع برای او از نظر قانونی است، نمی‌توان گفت چنانچه او ازدواج کند مرتکب حرام شده است. در طلاق نیز چنین مطلبی جاری است که مثلاً اگر زنی از نظر قانونی طلاقش

ثبت شود ولی از نظر شرعی همسر دیگری باشد نمی‌توان گفت که او می‌تواند با مرد دیگری ازدواج کند.

نمونه دیگر آن است که اگر کسی زمینی را غصب کند و از هر طریقی برای آن سندی دولتی به دست آورد و آن را قانوناً در ملک خودش داخل کند، شرعاً هم مالک می‌شود؛ بلکه او هنوز غاصب است.

نمونه دیگر ثبت ازدواج موقت است که قانوناً لازم است ولی شرعاً هیچ لزومی به ثبت آن نیست. لذا نمی‌توان گفت اگر کسی مرتکب چنین کاری گردد حرامی را مرتکب نشده است.

نمونه دیگر حج بدون مجوز قانونی است که شرعاً اشکالی ندارد ولی از نظر قانونی مورد منع قرار گرفته است. لذا نمی‌توان گفت اگر کسی هیچ منع شرعی برای انجام حج نداشته باشد ولی از طریق غیرقانونی این کار را انجام بدهد مرتکب حرام و گناه شده است.

بنابراین اگر قائل شویم که خلاف قانون خلاف شرع محسوب می‌شود لوازمی دارد که کسی آن را نمی‌پذیرد، حتی قائلان به این مبنا که نباید خلاف قانون عمل کرد و شرعاً جایز نیست.

لذا اگر خلاف قانون یک مملکت به عنوان خلاف شرع محسوب شود بسیاری از کارها مانند مخالفت با هر قانونی جایز نیست. برای نمونه مخالفت با اصلاحات ارضی یا ساقط کردن یک حکومت قانونی جایز نیست و شرعاً حرام محسوب می‌شود.

از طرفی بزرگانی که معتقدند خلاف قانون جایز نیست خودشان در عمل بر خلاف آن عمل کرده‌اند و به قول شاعر «هذا مسافة الخلف بين القول والعمل» است. نمونه دیگر تحریم ایران است که در مجامع بین‌المللی قانونی شده، حال آیا مراعات این قانون لازم

است؟! یعنی اگر کسی تحریم را دور بزند مرتکب حرام شده است؟! بنابراین ما می‌پذیریم که قانون باید عقلاً مراعات شود نه اینکه رعایتش شرعاً لازم و واجب باشد.